

STARTAP LOYIHALARNI YARATISHDA BIZNES- REJALASHTIRISHNING ILMIY VA AMALIY AHAMIYATI

ZARBDOR TUMAN 1-SON TEXNIKUMI BIZNES
ASOSLARI VA TADBIRKORLIK FANI O'QITUVCHISI
NORMURODOVA DILDORA TO'YCHIBOYEVNA

Annotatsiya

Mazkur ilmiy maqolada zamonaviy iqtisodiy sharoitda startap loyihalarni tashkil etish va rivojlantirish jarayonida biznes-rejalashtirishning ilmiy va amaliy ahamiyati chuqur tahlil qilinadi. Tadqiqotda startap faoliyatining iqtisodiy mohiyati, uning an'anaviy tadbirkorlikdan farqli jihatlari hamda yuqori noaniqlik sharoitida faoliyat yuritish xususiyatlari asoslab berilgan.

Maqolada biznes-rejalashtirish tushunchasi, uning startap loyihalar uchun strategik boshqaruv vositasi sifatidagi roli ochib beriladi. Biznes-rejaning tarkibiy qismlari, xususan bozor tahlili, moliyaviy rejalashtirish, biznes modeli va risklarni boshqarish mexanizmlarining startap muvaffaqiyatiga ta'siri ilmiy asosda yoritilgan.

Shuningdek, startap loyihalarda biznes-rejalashtirish investorlar ishonchini shakllantirish, moliyaviy resurslarni jalb etish va barqaror rivojlanishni ta'minlashdagi muhim omil ekanligi dalillar asosida ko'rsatib berilgan. Tadqiqot jarayonida xorijiy va milliy ilmiy manbalar tahlil qilinib, ularning nazariy xulosalari umumlashtirilgan.

Maqolada, shuningdek, biznes asoslari fanini o'qitish jarayonida startap loyihalar va biznes-reja tuzish ko'nikmalarini shakllantirishning ahamiyati yoritilib, yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishda ushbu yo'nalishning ustuvorligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: startap loyiha, biznes-rejalashtirish, tadbirkorlik, innovatsion iqtisodiyot, biznes modeli, risklarni boshqarish.

Kirish

Globallashuv va raqamli iqtisodiyot sharoitida tadbirkorlik faoliyati yangi bosqichga ko'tarilmoqda. Ayniqsa, innovatsion g'oyalarga asoslangan startap loyihalar iqtisodiy o'sishning muhim drayveriga aylanmoqda. Startaplar yangi ish o'rinlarini yaratish, texnologik yangiliklarni joriy etish va iqtisodiyot tarmoqlarini modernizatsiya qilishda muhim rol o'ynaydi.

Biroq statistik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, startap loyihalarining sezilarli qismi dastlabki faoliyat bosqichlarida muvaffaqiyatsizlikka uchraydi. Buning asosiy sabablari qatorida bozorni noto'g'ri baholash, moliyaviy resurslarni samarasiz rejalashtirish, strategik maqsadlarning aniq belgilanmaganligi va risklarni e'tibordan

chetda qoldirish holatlari uchraydi. Shu sababli startap loyihalarni yaratishda biznes-rejalashtirish masalasi dolzarb ilmiy-amaliy muammo sifatida namoyon bo'lmoqda.

Startap loyihalarning iqtisodiy mohiyati

Startap loyiha — bu yuqori darajadagi innovatsiyaga ega, bozor sharoitida hali to'liq shakllanmagan, lekin tezkor rivojlanish salohiyatiga ega bo'lgan tadbirkorlik faoliyatidir. Startaplar odatda yangi mahsulot, xizmat yoki biznes modelini joriy etishga qaratiladi va yuqori darajadagi noaniqlik sharoitida faoliyat yuritadi.

An'anaviy biznesdan farqli o'laroq, startap loyihalarda dastlabki bosqichda foyda olish emas, balki bozorni egallash, mahsulotni sinovdan o'tkazish va rivojlanish strategiyasini shakllantirish ustuvor ahamiyat kasb etadi. Aynan shu jihatlar startap faoliyatida puxta va ilmiy asoslangan biznes-rejalashtirishni zarur etadi.

Biznes-rejalashtirish tushunchasi va uning vazifalari

Biznes-rejalashtirish — bu tadbirkorlik faoliyatining maqsadlari, resurslari va rivojlanish yo'nalishlarini tizimli ravishda rejalashtirish jarayonidir. Startap loyihalarda biznes-reja nafaqat ichki boshqaruv hujjati, balki investorlar, kredit tashkilotlari va hamkorlar bilan aloqalarni yo'lga qo'yish vositasi hisoblanadi.

Biznes-rejalashtirishning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- startap g'oyaning iqtisodiy samaradorligini asoslash;
- bozor talabi va raqobat muhitini tahlil qilish;
- moliyaviy resurslarga bo'lgan ehtiyojni aniqlash;
- daromad va xarajatlarni prognozlash;
- risklarni aniqlash va ularni kamaytirish mexanizmlarini ishlab chiqish.

Mazkur vazifalar startap loyihaning barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Startap loyihalar uchun biznes-rejaning tuzilmasi

Ilmiy adabiyotlarda startap loyihalar uchun biznes-reja quyidagi asosiy bo'limlardan tashkil topishi lozimligi ta'kidlanadi: loyiha tavsifi, mahsulot yoki xizmatning innovatsion jihatlar, bozor va marketing tahlili, biznes modeli, tashkiliy tuzilma, moliyaviy reja hamda risklarni boshqarish strategiyasi.

Har bir bo'lim startap faoliyatining muayyan jihatini yoritadi va qaror qabul qilish jarayonida muhim axborot manbai bo'lib xizmat qiladi. Ayniqsa, moliyaviy rejalashtirish va risklarni baholash startap muvaffaqiyatining asosiy omillaridan biri hisoblanadi.

Biznes-rejalashtirishning startap rivojiga ta'siri

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, puxta ishlab chiqilgan biznes-rejaga ega startaplar investitsiyalarni jalb qilishda yuqori imkoniyatlarga ega bo'ladi. Biznes-rejalashtirish startap faoliyatida moliyaviy intizomni shakllantiradi, resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlaydi hamda strategik qarorlar qabul qilishni osonlashtiradi.

Shuningdek, biznes-reja startap jamoasi uchun yo'l xaritasi vazifasini bajarib, belgilangan maqsadlarga bosqichma-bosqich erishishni ta'minlaydi. Bu esa startapning uzoq muddatli barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Biznes asoslari fanida startap loyihalarini o'qitishning ahamiyati

Biznes asoslari fanida startap loyihalar va biznes-rejalashtirishni o'qitish yoshlarning tadbirkorlik tafakkurini rivojlantiradi. Amaliy mashg'ulotlar orqali talabalar real bozor sharoitida biznes-reja tuzish, moliyaviy hisob-kitoblarni amalga oshirish va risklarni baholash ko'nikmalarini egallaydi. Bu esa ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatida muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA

Birinchidan, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, startap loyihalar innovatsion iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy o'sishning muhim omillaridan biri bo'lib, ularning muvaffaqiyati bevosita puxta biznes-rejalashtirish bilan bog'liqdir. Biznes-reja startap g'oyani iqtisodiy jihatdan asoslash, bozor imkoniyatlarini aniqlash va resurslarni to'g'ri taqsimlash imkonini beradi.

Ikkinchidan, biznes-rejalashtirish startap faoliyatida moliyaviy barqarorlikni ta'minlash va risklarni kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Moliyaviy prognozlar, xarajatlar va daromadlar tahlili startap loyihalarning barqaror rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi hamda noto'g'ri boshqaruv qarorlarining oldini oladi.

Uchinchidan, biznes-reja investorlar va moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yishda asosiy hujjat hisoblanadi. Puxta ishlab chiqilgan biznes-reja startap loyihaning jozibadorligini oshiradi, tashqi moliyaviy resurslarni jalb etish imkoniyatlarini kengaytiradi va ishonch muhitini shakllantiradi.

To'rtinchidan, biznes asoslari fanida startap loyihalar va biznes-rejalashtirishni o'qitish yoshlarning tadbirkorlik kompetensiyalarini rivojlantiradi. Bu jarayon yoshlarning mustaqil fikrlash, innovatsion yondashuv va iqtisodiy qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bois startap loyihalarni yaratishda biznes-rejalashtirish masalasini ilmiy tadqiq etish va ta'lim jarayoniga keng joriy etish dolzarb vazifa hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Milliy manbalar:

1. O'zbekiston Respublikasi. "Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to'g'risida"gi Qonun.
2. O'zbekiston Respublikasi. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun. – Toshkent, 2020.
3. Abdukarimov A.A. Biznes va tadbirkorlik asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.
4. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2018.

Xorijiy manbalar:

5. Blank S. The Startup Owner's Manual. – K&S Ranch Press, 2020.
6. Osterwalder A., Pigneur Y. Business Model Generation. – Wiley, 2019.
7. Ries E. The Lean Startup. – Crown Business, 2018.
8. Kuratko D.F. Entrepreneurship: Theory, Process and Practice. – Cengage Learning, 2022.